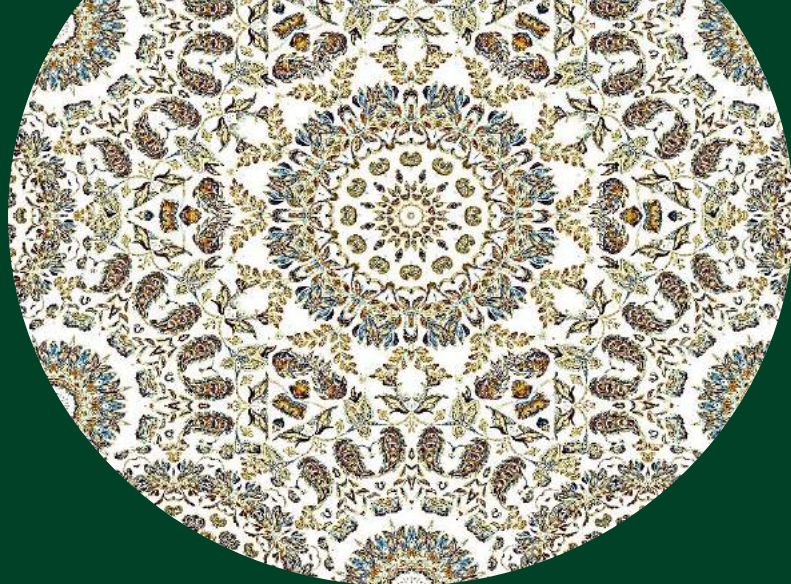

הפקולטה למדעי הרוח
המחלקה לערבית
שפה שהיא גשר

كلية الآداب
قسم الدراسات العربية
اللغة جسر بين الثقافات

המחלקה
לערבית
הפקולטה למדעי הרוח
אוניברסיטת בר-אילן

מידעון דו-שנתי | גיליון מס' 4
שנה"ל תשפ"א | סמסטר א'

דבר ראשת המחלקה

הפקולטה למדעי הרוח
המחלקה לערבית
שפה שהיא גשר

كلية الآداب
قسم الدراسات العربية
اللغة جسر بين الثقافات

מידעון דו-שנתי | גיליון מס' 4
שנה"ל תשפ"א | פברואר 2021

קוראים יקרים,

הנה הגענו למידעון הרביעי של המחלקה לערבית באוניברסיטת בר-אילן, המציג את הפעילות שהתקיימה במחלקה בסמסטר הראשון של שנת תשפ"א.

גם בסמסטר הזה השתדלנו לשמור על שגרה של פעילויות ולנצל את פלטפורמת ה"זום" למפגשים עם אנשים מעבר לים ולקיום הרצאות מרובות משתתפים לקהל הרחב, אשר נתנו ביטוי לתחומי הלימוד והמחקר במחלקה.

המידעון ממחיש את המשך הפעילות המחקרית של חברי הסגל במחלקה ואת העובדה שגם בזמן הקורונה נמשכה ההשתתפות שלהם בכנסים בארץ ובעולם.

תלמידי המחלקה ובוגריה עמלו בעת זאת על הכנת סרטונים מיוחדים ברוח אירועי התקופה-לרגל יום השפה הערבית והסכמי השלום שנחתמו לאחרונה. סרטון התדמית החדש של המחלקה צולם גם הוא בצל מגבלות הקורונה.

תודה לאסתי חסיד, מרכזת המחלקה, שנרתמה לעיצוב המידעון ועשתה זאת בזריזות ובמקצועיות רבה, וכמו תמיד, תודה לסגל המחלקה על שליחת החומרים ועל שיתוף הפעולה.

מזמינה אתכם למסע מהנה בין מילים ותמונות ברוח המחלקה לערבית באוניברסיטת בר-אילן!
קריאה נעימה,

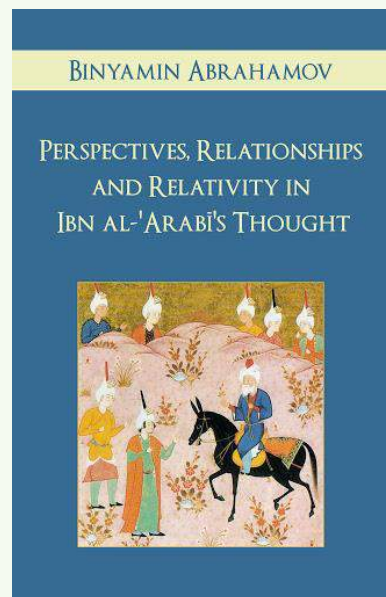
דורית גוטספלד

ספרים

לאחרונה ראה אור בהוצאת אדרא ספרו החדש של פרופ' בנימין אברהמוב:

Perspectives, Relationships and Relativity in Ibn Al-'Arabi's Thought (2021).

הספר מתאר כיצד בימי הביניים מלומדים מוסלמים מתחומים שונים השתמשו בשיטה של בדיקת נושא לפי היבטיו האפשריים. אולם, אבן אלערבי (נפטר 1240) הרחיק לכת מכולם כאשר הפעיל את השיטה הזו בכול הנושאים בהם עסק, וקבע שלא ניתן לדעת עניין כלשהו מבלי לדעת את כל היבטיו. כך, למשל, מבחינת השכל, האל הוא מעבר להוויה, אבל בהיבט של הדמיון הוא בתוך ההוויה. בהיבט הקוסמי, כול הדתות שוות בערכן, אבל בהיבט הארצי, קיימים הבדלים ביניהן. ללא ספק, שיטת מחשבתו הייתה מהפכנית לזמנו ומתקרבת מאד לרעיונות פילוסופים עכשוויים.

מאמרים

Gottesfeld, Dorit, "I'll dance for you, I'll dance for me, I'll dance for the sake of dancing": The Yearning for Freedom in the writing of Palestinian writer Māyā Abū I-Ḥayāt", *Hawwa* (2020), 1-23.

Kasher, Almog, "Semantic and Formal Underlying Levels in Arabic Grammatical Tradition: The Case of Exceptive Sentences", *Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft* 170 (2020), 329-344.

Lavie, Limor (2020). Book Review: The Failure of the Muslim Brotherhood in the Arab World, by N. Obaid. *The Journal for Interdisciplinary Middle Eastern Studies*, vol. 6, no. 2, pp. 189-192.

מפגש עם סטודנטית מאוניברסיטת טריפולי שבלוב

ב-7.1.2021 אירחה המחלקה לערבית סטודנטית לובית צעירה, אשר החלה את דרכה לאחרונה גם כסופרת עצמאית. הסטודנטית הלובית הצטרפה לפגישת "זום" שבה נכחו חברי הסגל של המחלקה לערבית וכן תלמידות ותלמידים מן התואר הראשון ומן התארים המתקדמים שנרשמו מראש. ההרצאה עסקה באורחות החיים בלוב בעת הנוכחית וכן במעמדן של נשים במדינה, בחברה ובכלכלה. במהלך הפגישה ניתנה לתלמידים הזדמנות פז לשאול את האורחת שאלות בנושאים המעניינים אותם ולקבל תשובות בזמן אמת ממקור ראשון. המפגש התנהל כולו בשפה הערבית והנחה אותו **מר יוסף מחפוד-לוי**, מרצה במחלקה לערבית. מפגש זה הוא הראשון בסדרת מפגשים מעוררי השראה עם יוצרות ויוצרים מכל רחבי העולם הערבי שמתארחים השנה מרחוק במחלקה לערבית.

יום השפה הערבית בסימן של מפגשים ייחודיים במסגרת שיעורי הספרות והשפה

בחודש דצמבר צוין יום השפה הערבית הבין-לאומי במחלקה לערבית, תוך ניצול פלטפורמת ה"זום" למפגשים עם יוצרים ואנשי רוח, שבימים כתיקונם לא הייתה הזדמנות לפגוש. כך, למשל, בשיעורי הספרות המודרנית של **ד"ר בסיליוס בוארדי** נפגשו הסטודנטים עם הסופר הכורדי הסורי הגולה, ז'אן דוסת, ובשיעוריה של **ד"ר דורית גוטספלד** התארחת הסופרת אמאני ג'נידי מחברון. בשיעורי הערבית המדוברת של **מר יוסף מחפוד-לוי** התארחו אורחים ממדינות ערב שונות, כמו: סעודיה, איחוד האמירויות, לוב ומצרים. המפגשים עוררו תהודה רבה הן בקרב הסטודנטים שנכחו והן בקרב היוצרים האורחים שהשתתפו.

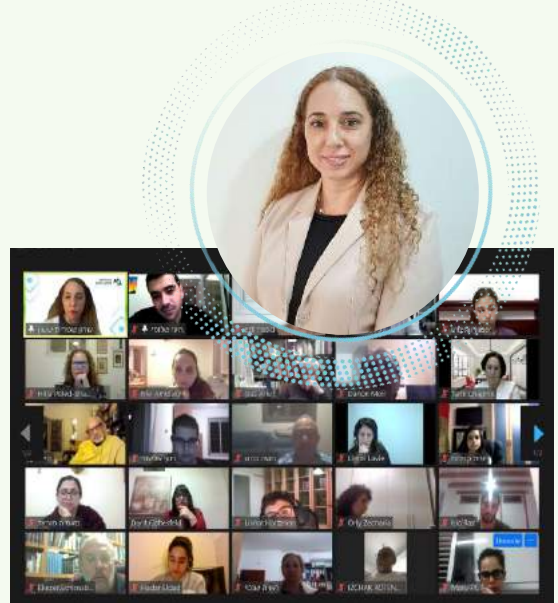
אירועים במחלקה

המחלקה לערבית החלה השנה לקיים סדרת הרצאות מקוונות לקהל הרחב בשם "חשיפה למזרח", בעריכת ד"ר דורית גוטספלד, ראשת המחלקה.

ההרצאה הראשונה הייתה הרצאתה של ד"ר שרון שטרית-ששון והיא עסקה בפמיניזם בספרות הערבית המודרנית. בהרצאה דנה ד"ר שטרית ששון בהתפתחותה של הספרות הערבית המודרנית הנכתבת בידי נשים. ההרצאה הדגימה את המגמות המאפיינות את הכתיבה הערבית הפמיניסטית בעשורים האחרונים, תוך עיון בטקסטים ודיון בנושאי הכתיבה ובטכניקות השונות להבעת המסרים של הסופרות. קישור להקלטת ההרצאה בערוץ היוטיוב של המחלקה לערבית:

<https://www.youtube.com/watch?v=k4T4HLJT0HK>

ההרצאה השנייה בסדרת ההרצאות הייתה הרצאתו של ד"ר מרדכי קידר. ההרצאה התקיימה ב-22.12.2020 וכוותרתה הייתה: "להבין את המתרחש במזרח התיכון". בהרצאה סקר ד"ר קידר את האירועים העכשוויים במזרח התיכון, תוך התייחסות להקשר הרחב יותר בזירה הבין-ערבית והבין-לאומית. ההרצאה ניסתה לענות על השאלה: מדוע ההתרחשויות האלו קורות דווקא עכשיו והאם הן יכלו לקרות בתקופות או בזמנים אחרים?

קישור להקלטת ההרצאה:

<https://www.youtube.com/watch?v=l4y0gbbxiaY>

אירועים במחלקה

ההרצאה השלישית, שהתקיימה ב-19.1.2021, הייתה הרצאתו של **ד"ר בסיליוס בוארדי**, מרצה בכיר במחלקה לערבית וחוקר ספרות ערבית מודרנית. בהרצאה, שותרתה "קווים לדמותה ולהתפתחותה של השירה הערבית בישראל", עסק ד"ר בוארדי בהתהוות השירה במרחב הפלסטיני במרוצת השנים וכן בתכנים המרכזיים שהיא טומנת בחובה. ד"ר בוארדי הציג אף את הממד האסתטי-עיצובי בשירה הזו, אשר רתום להצגת התמות המרכזיות בה ומאפשר לקורא המיומן להבין את קולו הפנימי, ה"אני" הפואטי, של המשורר. ד"ר בוארדי סקר אף את השינויים המתמידים החלים בשירה זו בעת הנוכחית והתייחס למגמות חדשות במדיום זה, ביניהן התעצמות הקול הנשי, כתיבה בערבית המדוברת לצד הערבית הספרותית, כתיבת ראפ ועוד. קישור להקלטת ההרצאה:

https://www.youtube.com/watch?v=gP9AUAs_D20

הרצאה של פרופ' ליבנת הולצמן בערב עיון באקדמיה הלאומית הישראלית למדעים

פרופ' ליבנת הולצמן, חוקרת התיאולוגיה המוסלמית מהמחלקה לערבית, הרצתה בערב עיון שהתקיים באקדמיה הלאומית הישראלית למדעים ביום רביעי, י"ז מרחשוון תשפ"א (4.11.2020). ערב העיון התקיים במלאת עשור לפטירתו של פרופ' מאיר יעקב קיסטר (16 בינואר 1914 – 16 באוגוסט 2010) שהיה פרופסור לשפה וספרות ערבית באוניברסיטה העברית בירושלים, חבר האקדמיה הלאומית הישראלית למדעים וחתן פרס ישראל לבלשנות ערבית ומזרחנות לשנת תשמ"א. עבודתו המקיפה של פרופ' קיסטר עסקה בתקופה הקדם-אסלאמית ובראשית האסלאם. מחקריו נשענו על עיון פילולוגי פרטני ומדוקדק בטקסטים הערביים הקדומים.

תלמידיו של פרופ' קיסטר המנוח, פרופ' אורי רובין מאוניברסיטת תל-אביב ופרופ' יוחנן פרידמן מהאוניברסיטה העברית, תיארו את ארבעת המרצים שנבחרו להציג את מחקריהם בערב העיון הזה כ"ממשיכי דרכו המחקרית של פרופ' קיסטר, אף כי לא נימנו על תלמידיו הישירים". פרופ' הולצמן, החוקרת היחידה מבין המרצים באותו הערב, מתמקדת במחקרה בתיאולוגיה המסורתית, זרם למדני שצמח מתוך העיסוק בספרות החדית'. את הרצאתה בערב העיון היא הקדישה להצגת ממצאים חדשים בסוגית ישיבת האל על הכס, סוגיה תיאולוגית מורכבת שהיו לה השלכות על חייו של פרשן הקוראן החשוב מבגדאד, מוחמד בן ג'ריר אלטברי (מ' 923).

ההרצאות המצולמות של ערב העיון זמינות באתר האקדמיה. כמו כן, ההרצאות יתפרסמו בכרך מיוחד של פרסומי האקדמיה בעריכתו של פרופ' יוחנן פרידמן. קישור להרצאה:

<https://www.academy.ac.il/Index/Entry.aspx?nodeId=741&entryId=21259>

השפה הערבית, התרבות שמאחורי המילים - פודקאסט חדש למחלקה לערבית

השפה הערבית, התרבות שמאחורי המילים – יוסף מחפוד לוי

הדרך לקיים תקשורת בינאישית מוצלחת עוברת בהכרח תרבותו של האדם העומד מולנו ולהבנת שפתו. יוסף מחפוד לוי מהמחלקה לערבית עורך בפודקאסט היכרות עם השפה הערבית ומספר על התרבות, על מקורותיה ועל האופן שבו הן שזורות אחת בשניה.

הדרך לקיים תקשורת בינאישית מוצלחת קשורה קשר הדוק להכרת תרבותו של האדם העומד מולנו ולהבנת שפתו. ברוח זו הוקלט לאחרונה הפודקאסט "השפה הערבית, התרבות שמאחורי המילים", אשר עלה ליישומון הפודקאסטים של האוניברסיטה, "בר-דעת", והוקלט על ידי **מר יוסף מחפוד-לוי**, מרצה במחלקה. הפודקאסט חושף את המאזינים ליסודותיה ומקורותיה של התרבות הערבית ומספק להם הסברים על האופן שבו שזורה התרבות בשפה הערבית.

קישור לפודקאסט:

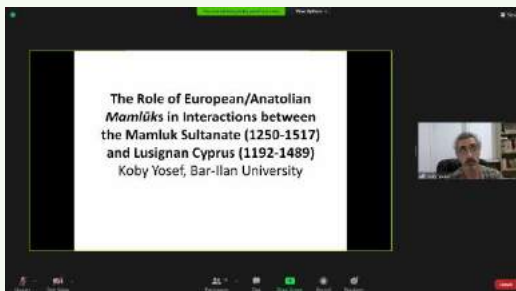
<https://biu.page.link/3TMRvRZL8g6Z36DK7>

החל מהשנה מכהן **ד"ר אלמוג כשר** כחבר ב- scientific board של סדרת הספרים השנתית Israel Oriental Studies בהוצאת Brill. סדרה זו היא התחדשות, ביוזמת חוקרים מאוניברסיטת תל-אביב, של כתב-עת שיצא לאור תחת שם זה, בשנים 1971 - 2002. בסדרה יתפרסמו מאמרים בתחומי המזרח-התיכון הקדום, הבלשנות השמית והשפה והספרות הערבית. הכרך הראשון עתיד לצאת לאור במהלך השנה. ד"ר כשר מכהן גם כחבר ב- international scientific committee של Histoire Épistémologie Langage, כתב העת של Société d'Histoire et d'Épistémologie des Sciences du Langage.

באוקטובר השתתפו שלושה מחברי המחלקה בכנס השנתי של האגודה האמריקאית ללימודי המזרח התיכון- Middle East Studies Association (MESA), שהוא אחד הכנסים הגדולים והחשובים בתחום.

הרצאתו של ד"ר קובי יוסף עסקה בתפקידים שמילאו ממלוכים ממוצא אירופי בקשרי הגומלין בין קפריסין לבין הסולטנות הממלוכית, במסגרת פאנל על עבדות בהיסטוריה המוסלמית וחקר שמות.

ד"ר לימור לביא השתתפה בפאנל בנושא "מדיה חדשה, שיטות ישנות: צנזורה וחופש ביטוי ברשתות החברתיות במצרים, טורקיה ואיראן", במסגרתו הציגה מחקר על התמודדות המשטר במצרים עם ניו-מדיה.

ד"ר הילה פלד-שפירא השתתפה בפאנל על ספרות ערבית, והציגה מחקר על עיראק המלוכנית והתפתחות התודעה הפוליטית בספרות שנות החמישים.

המחלקה לערבית מברכת את ד"ר סיגלית חכם ואת ד"ר תומאדר אברהים ואת המנחים שלהן לרגל קבלת התואר ד"ר לפילוסופיה.

ד"ר תומאדר אברהים

סיימה לאחרונה את לימודי התואר השלישי באוניברסיטת בר-אילן במחלקה לערבית. עבודת הדוקטורט שלה עסקה בתפיסת המקום בשירת המיעוט הערבי הפלסטיני בישראל בשנים 1993-2018 ונכתבה בהנחייתו של ד"ר בסיליוס בוארדי. כיום היא עוסקת בהוראה ובהדרכה במשרד החינוך וחברה בוועדת המקצוע להוראת השפה הערבית מטעם משרד החינוך. ד"ר אברהים הייתה מבין הסטודנטים שנבחרו להרצות על נושא עבודת הדוקטורט שלהם בטקס חלוקת התארים שהתקיים לאחרונה.

ד"ר סיגלית חכם

סיימה לאחרונה את לימודי התואר השלישי בהנחיית פרופ' ליבנת הולצמן. כותרתה של עבודת הדוקטורט: "היבטים רוחניים, גשמיים ותאולוגיים באהבת המאמין לנביא מחמד: עיון אינטרטקסטואלי ביצירה אלמנאהב אללדניה באלמנח אלמחמד'יה לשהאב אלדין אלקסטל'אני (נפ' 1517/923)".

אלקסטל'אני חי בקהיר בשלהי התקופה הממלוכית. הוא היה חכם הלכה שאפעי ומלומד מוביל בתחומי החדית' והתאולוגיה האשערית, וכן צופי פעיל. בעקבות אירוע רוחני שהוביל לריפוי ממחלה, חיבר את היצירה אלמנאהב (המתנות האלוהיות [הניתנות] על ידי ההענקות המחמדיות) השייכת לסוגת הספרות הביוגרפית על מחמד נביא האסלאם (ספרות הסי'רה). ביצירה אלמנאהב אלקסטל'אני עוסק בחובה לאהוב את הנביא, את משפחתו ואת חברי הנביא, ובחובה לקיים את מנהגיו של הנביא. למרות הפופולאריות הרבה של אלמנאהב בעולם הערבי, היצירה טרם זכתה לתשומת לב ממוקדת מצד המחקר המערבי.

הדיסרטציה שחיברה ד"ר חכם, ואשר הקנתה לה את תואר הדוקטור היא המחקר המקיף הראשון ששם את היצירה הזאת במוקד חקירה ועיון.

סרטון תדמית חדש למחלקה לערבית

המחלקה לערבית צילמה לאחרונה סרטון תדמית חדש, שבו לקחו חלק כמה מתלמידי המחלקה: **אימאן אבו קישק, הדר אלדד, אדי חייני, סמאח חביב ורועי שלומי**. את המצטלמים ליוותה במסירות לאורך שעות הצילומים מרכזת המחלקה שלנו- **אסתי חסיד**.

קישור לצפייה בסרטון התדמית: <https://youtu.be/p4vzJTrLivk>

הסטודנטים והבוגרים שלנו

במסגרת אירועי היום הבין-לאומי לשפה הערבית שחל ב-18 בדצמבר 2020, התראיין **מר רועי שלומי**, סטודנט לתואר שני ומתרגל במחלקה לערבית, למערכת "אלמנסק" וביטא את רגשותיו כלפי השפה והספרות הערבית.

קישור לסרטון:

<https://www.facebook.com/COGAT.ARABIC/videos/504097100563976>

אושרי מויאל ובאסל מחאג'נה, בוגרי המחלקה לערבית, מלמדים כיום במגמת ערבית בבית הספר "תיכון גבעת שמואל". השניים הפיקו סרטון, שבו שלחו תלמידיהם ברכות בערבית לאמירויות, לבחרין ולסודן לרגל חתימת הסכם השלום עם ישראל. התלמידים איחלו למדינות אלה שלום, התקדמות ושגשוג. קישור לסרטון:

<https://youtu.be/Wm3TqsW-GUw>